

EVALUERING SOM EFFEKT- MÅLING OG FORANDRINGSKRAFT

DANSKE BIOANALYTIKERES UNDERVISNINGSDAG

BENTE BJØRNHOLT (bebj@kora.dk)

**KORA, DET NATIONALE INSTITUT FOR KOMMUNER OG
REGIONERS ANALYSE OG FORSKNING**

HVEM ER JEG?

Senior forsker, ph.d. KORA

Fokus: styring, ledelse og
evaluering

Formand Dansk
Evalueringsselskab

DAGSORDEN

1. Effekt og evidens
2. EvalueringsteoriER – ikke bare én men mange

1. EFFEKTER OG EVIDENS

- EVIDENS OG KAUSALKÆDER

EVALUERINGSBØLGER

1) Den 'videnskabelige' bølge (1960'erne)

- Instrumentelle (rationelle) evalueringer (effektstudier)

2) Dialogorienterede bølge (midt 1970'erne)

- Responsive eller demokratiske evalueringer (post-positivistisk evaluering)

3) Neo-liberal bølge (1980'erne)

- Mål og resultatbaserede evalueringer (målinger)

4) Evidens baserede evalueringer (2000'erne)

- Relancering af det klassiske eksperiment

EKSEMPLER PÅ OFF. INDSATSERS NEGATIVE KONSEKVENSER

Indsats	Negative effekter / bivirkninger
Akut krisehjælp	Forøger risiko for posttraumatisk stress-syndrom
Socialrådgivning og "hjemmehosser" til mentalt handicappede ældre i eget hjem	Forøget risiko for dødsfald
Scared Straight indsatser (afskrækkelse af unge kriminelle via besøg hos langtidsfanger)	Forværring af adfærdsproblemer og kriminalitet
Faciliteret kommunikation (fx "staveplader")	Falske anklager om misbrug mod nære familiemedlemmer
Attachment terapier (fx "genfødsel" ved tilknytningsforstyrrede adoptivbørn)	Dødsfald blandt og alvorlige skader på børnene
"Hjemmehosser" og koloni-ophold for socialt udsatte og små-kriminelle teenage-drenge	Forøget risiko for dødsfald, kriminalitet, misbrug og anti-social adfærd
Sorgterapi for person med normale sorg-reaktioner	Forøgede depressive symptomer
Boot-camp indsatser rettet mod adfærdsproblemer	Forværring af adfærdsproblemer
Drug Abuser and Resistance Education (DARE) (fx politibetjente som foredragsholdere i skoleklasser)	Øget misbrug
Indsatser rettet mod adfærdsproblemer og gennemført i grupper af jævnaldrende fx teenagedrenge	Forværring af adfærdsproblemer

Kilde: Kongsted og Konnerup, 2011

DEFINITION PÅ EVIDENS

Du udøver evidens-baseret politik og praksis,

...

*...når DU bygger DINE beslutninger på en
OMHYGGELIG, UDTRYKKELIG og **KRITISK
BRUG** af den **AKTUELT BEDSTE VIDEN**, når
DU træffer beslutninger om andre menneskers
velfærd*

FORSKELLIGE BETYDNINGER AF EVIDENS

- Evidens-baseret praksis som det **at anvende forskningsresultater** som grundlag for sin praksis.
- Evidens-baseret praksis som det **at anvende forskningsresultater fra RCT** (randomized controlle trials), dvs lodtrækningsforsøg.
- Evidens-baseret (-informeret) praksis som det **anvende forskningsoversigter**.

Politik og evidens

Politik vedrører beslutninger om bla:

- Konkrete indsatser
- Strukturbeslutninger
- Organisationsbeslutninger
- Regulerings/styringsbeslutninger

Politiske beslutninger baserer sig på bla:

- værdier
- tolkning af evidens
- sammenvejning af (måske modstridende) evidens/hensyn
- forhandling, konsensus, kompromis

EVIDENS- HIERARKIET

ARGUMENTER FOR THE GOLDEN STANDARD

- Det kontrollerede lodtrækningsforsøg (RCT) sætter fokus på effekter og tilbyder en løsning på det kontrafaktiske problem: hvad ville være sket, hvis indsatsen ikke var gennemført?
- Den tilfældige udvælgelse til henholdsvis indsats- og kontrolgruppe tager højde for ukendte faktorer, som kan have indflydelse på indsatsens effekt.
- Registeranalyser baseret på tidserier "spejler" denne logik i statistiske analyser, hvor der søges taget hensyn til påvirkningen fra "andre faktorer".

ARGUMENTER MOD THE GOLDEN STANDARD

Konteksten:

Indsatsens effekt vil være forskellig i forskellige sammenhænge. RCT (lodtrækningsforsøg) vil ikke kunne fange dette ind, da RCT gennemføres på populationer i mange forskellige kontekster, og konteksternes betydning skjules i gennemsnitstallene.

Indsatser er sammensat og dynamiske:

RCT forudsætter en veldefineret, ensartet og stabil indsats, der gives til hele indsatsgruppen. Hvis indsatsen ikke er den samme for alle i populationen, vil der være tale om forskellige "årsager" (i indsatsen) i RCT opstillingen.

Årsag-virkning er kompleks og dynamisk:

Dynamikken i komplekse sociale systemer vanskeliggør generalisering af RCT målt nettoeffekt (høj intern validitet, men lav ekstern validitet).

STATISTISK ANALYSE

EVIDENSTYPOLOGI - EKSEMPEL

Research question:	Design:	Qualitative research	Survey	Case control studies	Cohort studies	RCTs	Quasi-experimental studies	Non-experimental evaluations
Effectiveness: Does this work? Does doing this work better than doing that?		++			+	++	+	
Process of service delivery: How does it work?		++	+					+
Salience: Does it matter?		++	++					
Safety: Will it do more good than harm?		+		+	+	++	+	+
Acceptability: Will children/parents be willing to or want to take up the service offered?		++	+			+	+	+
Cost-effectiveness Is it worth buying this service?						++		
Appropriateness Is this the right service for these children?		++	++					
Satisfaction: Are users, providers and other stakeholders satisfied with the service?		++	++	+	+			

Inspireret af Petticrew and Roberts, 2003

2. EVALUERINGSTEORIER

- IKKE BARE EN MEN MANGE

SPREDNING AF EVALUERING?

Ja, jeg er Gud, og ja, jeg køber færdigretter.
Jeg har dårlig erfaring med selv at lave noget
helt fra bunden ...

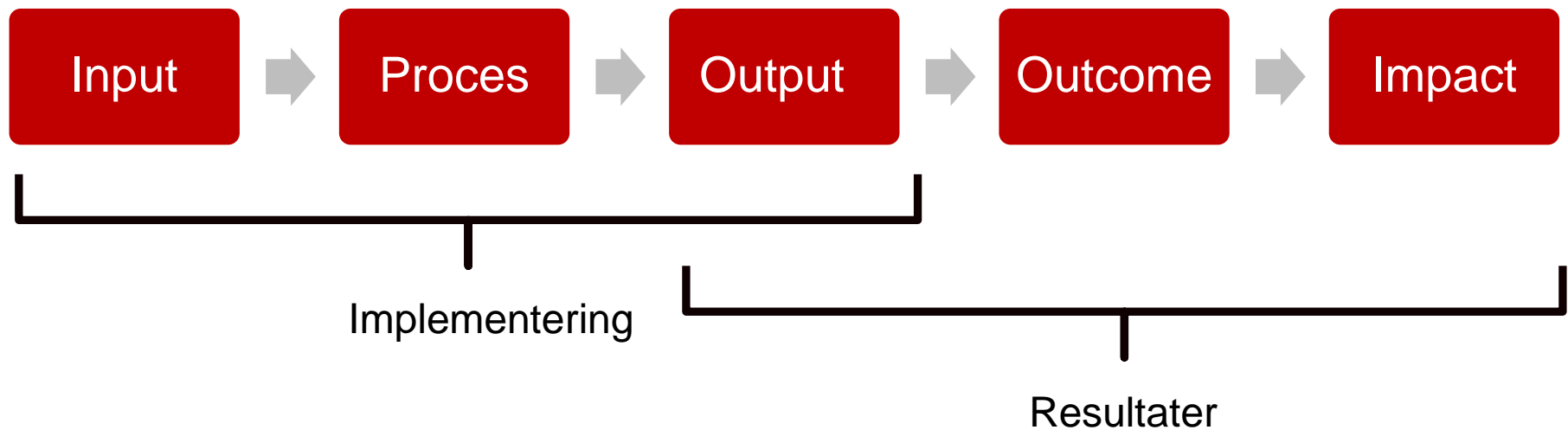
CENTRALE SPØRGSMÅL

FORUD FOR EN EVALUERING

- Har formålet med evalueringen tilstrækkelig betydning eller vigtighed til at berettige en formel evaluering?
- Er indsatsen stærkt implementeret eller forløber den planmæssigt?
- Er indsatsen eller målgruppen velbeskrevet og er der klare mål for indsatsen?
- Er der formuleret en klar forandringsteori eller forventede sammenhænge?
- Er interessenterne enige om, hvad der skal evalueres og hvad evalueringen skal bruges til?
- Er de (klart og præcis) beskrevne beslutningstagere klar til og i en position til at træffe beslutninger på baggrund af evalueringen?

POLICY-PROCESSEN

EVALUERINGSMODELLER

Processer				Out-put	Outcome/ Impact	
Responsiv evaluering	Responsiv konstruktivistisk eva	Brugerinddragelse i evaluering	Empowerment evaluering	Præstations/kvalitetsmåling	Klassisk effekt-evaluering:	Effekt i nyt lys
Eksempel: Social Psykiatri	Interessent modellen	Demokratisk deliberativ evaluering KUBI BIKVA	Kompetence - udviklings- evaluering Empower- ment eva.	Eksempler: Brugertilfredsheds undersøgelser Præstations- målinger	Målopfyldelses eva. Eksperimentelle design Quasi- eksperimentelle design Statistiske design	Modus operandi Realistisk evaluering Virknings Evaluering

Kilde: Hanne Kathrine Krogstrup, 2008

FORMÅL OG ANVENDELSE

	Formativ	Summativ	
Formål	Læring og udvikling	Kontrol/dokumentation/ accountability	Vidensopbygning og -udvikling
Anvendelse	Eva. bruges til at udvikle filosofien bag en indsats, forbedre impl., afhjælpe fejl, skabe ideer til forbedring mm.	Eva hjælper med at afgøre, om en bestemt indsats lever op til de eksternt stillede krav. Den typiske beslutningssituation handler om positive eller negative sanktioner	Her forventes eva. Ofte at bidrage til vidensudvikling også hos personer og instanser, der ikke direkte er involverede i projektet
Karakteristika	Giver feedback til projektansatte så de kan forbedre/udvikle indsatsen	Giver viden så beslutningstagere kan træffe beslutninger om indsatsens fremtid (fortsætte/ikke fortsætte)	Giver viden om og hvordan en indsats virker, så andre kan gøre det samme eller bygge oven på denne viden
Modtagere	Projektledere og projektansatte	Politikere og beslutningstagere i ministeriet	Typisk politikere og beslutningstagere uden for org. Men i princippet alle interessenter
Typiske spørgsmål	Hvad virker? Hvad har behov for at blive forbedret? Hvordan kan det forbedres?	Virker indsatsen (det centrale effektspørgsmål)?	Virker indsatsen (det centrale effektspørgsmål)? Hvad er resultaterne/effekterne af indsatsen? For hvem? Under hvilke betingelser? Med hvilke aktiviteter? Og til hvilke omkostninger?

MULIGE EVALUERINGSSPØRGSMÅ

Spørgsmål	Beskrivelse
Proces	Helt overordnet spørger man til, hvad der sker ved indsatsen. Det kan være om projektet/indsatsen gør det, det forventes at gøre (eks. tiltrækker uddannelsen studerende ? Hvor mange og hvem uddannes?). Spørgsmålet er: Hvad sker ved indsatsen?
Output	Spørgsmål vedrørende output vedrører de umiddelbare præstationer som leveres af en organisation eller i et program. Det kan være uddannelsens umiddelbare kvalitet.
Outcome	Her sættes der fokus på konsekvenserne for indsatsens målgruppe. Der kan være fokus på forandringer i målgruppens situation (adfærd, status, helbred, beskæftigelse mv.). Kilden til spørgsmål findes typisk i de officielle målformuleringer for indsatsen: Hvad forventes indsatsen at opnå?
Effekt	Spørgsmål vedrørende effekt handler om at klarlægge årsagsvirkningsammenhænge; at ændringer i outcome kan tilskrives indsatsen (eks. sikrer patientuddannelsen bedre helbredstilstand?). Evalueringen vil her lægge vægt på spørgsmål, som klarlægger <i>hvorvidt en indsats medfører/fører til/er årsag til en ønsket effekt.</i> Også fokus på at belyse bieffekterne (negative såvel som positive).

HVOR ER FOKUS

